

ВЕЛИКО НАРОДНО СЪБРАНИЕ
Комисия за изработване на проект за
Конституция на България

ПРОТОКОЛ

На 2 април 1991 г. се проведе заседание на Комисията по изработване на проект за Конституция на България при

ДНЕВЕН РЕД:

Обсъждане материята на глава втора.

Към протокола се прилага списък на присъствувалите.

Заседанието беше открито в 9 часа и ръководено от заместник-председателя на комисията господин Любен Корнезов.

ПРЕДС. ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: Предлагам днес да разгледаме глава втора с работно заглавие "Основни права и задължения на гражданите". Проектът, който ни се предлага, е в суров вид. Само ще ви припомня, че в почти всички проекти, които са представени, има такава глава или раздел. Социалдемократическата партия предлага тази глава да се нарича "Права и гаранции на личността", колегата Павлов предлага главата да се нарича "Права и задължения на гражданите", Велко Вълканов предлага "Основни права и задължения", БЗНС "Права, свободи и задължения на гражданите", Янаки Стоилов и клуб 311 "Конституционни права, свободи и задължения на гражданите", Цаньо Данев "Права и длъжности на гражданите", а представеният проект на Радикалдемократическата партия има друг критерий при разработването на тази материя за правата и свободите. Всеки от нас е запознат с тези проекти. Всички знаем как са развити нещата в чуждото законодателство. Някои конституции нямат отделен раздел, отделна глава, а други имат.

Моля да вземете отношение по наименованието на тази глава, но без да се впускаме в дълбочина на теорията.

ВГ/ВР

СВЕТОСЛАВ ЛУЧНИКОВ: Тук са изпуснати някои много важни моменти между общите принципи и правата на гражданите. Ние имаме една глава, която се нарича "За данъците, бюджета и държавните заеми". Това очевидно не е в правата и задълженията на гражданите, обикновено се поставя между тях и основните принципи. Материята тук е извънредно важна, защото третира данъчните задължения на гражданите, определя начина за създаване на бюджета и най-важното, определя начина, по който се сключват държавни заеми. От исторически опит ние знаем, че това е много важно нещо и трябва да се регламентира по конституционен ред. Не може всяко правителство да сключва и гарантира заеми, каквито иска.

Освен това ние мислим, че трябва да има отделна глава преди правата и задълженията на гражданите, която да урежда проблема за българското гражданство. Тук са отделени малко текстове в началото, но те не са достатъчни. Защо? Една страна, която е традиционно гурбетчийска и която сега е принудена от условията, в които живее, да дава голяма емиграция, е извънредно важно българското гражданство да бъде изведено като отделна глава и основните принципи на това гражданство да бъдат по-подробно уредени. Смятам, че преди да започнем да се занимаваме с тези неща, трябва да дискутираме дали имат място тези основни положения в двата раздела.

ЯНАКИ СТОИЛОВ: Възниква въпросът за структурата на самата глава - дали ще бъде класическата, която е в повечето конституции, или ще бъдат извадени пред скоби някакви други проблеми. Не виждам никаква пречка в рамките на самата глава да се опитаме да групираме правата и свободите. Има тясна връзка и в този смисъл гражданството да бъде извадено и, ако се смята, по-подробно развито.

Що се отнася до данъците и другите неща, те ще минат към задълженията. Как и кога държавата може да взема заеми ще бъде уредено в компетенциите на съответните органи.

АСЕН НИКОЛОВ: Ние не можем да нямаме глава "Икономическо устройство", а може би и глава "Отношения в социалната и духовна сфера". Всички проблеми, които поставя господин Лучников, и тези, които дискутираме сега, се дължат на обстоятелството, че никой досега не предлижи такава глава "Икономическо устройство", за което ни беше обърнато внимание и бяхме критикувани, съвсем

основателно, от американските експерти.

Ако беше предвидена такава глава, там щеше да влезе въпросът за собствеността, и то както трябва, защото сега приетият текст е много по-лош от текста на действащата Конституция. Няма нищо за общинската собственост, там щеше да влезе и материята за бюджета и данъците. Ние не можем, колкото и да се иска на някой, да избягаме от глава "Икономическо устройство". За да не губим време аз предлагам сега да гледаме главата за правата и задълженията. Друг е въпросът дали тя ще бъде глава втора в окончателната редакция или друга по ред, но обезателно трябва да се възложи на експерти да подготвят глава "Икономическо устройство". Без това не може.

НИКОЛАЙ ПАВЛОВ: Основните права и задължения така, както са засегнати тук, струва ми се, са малко претоварени. Подкрепям идеята, че правата и задълженията без етико-социалните и икономическите отношения увисват във въздуха.

ПРЕДС. ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: Бихме ли могли да се обединим върху работното заглавие "Основни права и задължения на гражданите" и да вървим текст по текст като редакция, после да търсим и систематичното място?

СВЕТОСЛАВ ЛУЧНИКОВ: Ако приемем това, което казва господин Николов, и в което има зърно истина, трябва да извадим от общата част, която приехме в първа глава, онези текстове, които касаят икономическото устройство, и да прибавим по същество нашата глава за данъците и бюджета. Данъчният въпрос е основният проблем между гражданите и държавата. Това е основният принцип на всяка конституция. Ако приемем една такава глава, тя трябва да бъде пред "Основните права и задължения".

СТЕФАН СТОЙЧЕВ: Искам да отбележа, че данъчната политика и данъчните задължения са важно нещо и без това не може. Сега ние говорим за гражданско общество, за разширяване правата и свободите на гражданите, за създаване на реални гаранции на тези права и свободи и аз смятам, че именно пред общите положения трябва да бъдат изведени основните права и задължения на гражданите. Там е реалното им място. Правата са изведени на преден план.

По другия въпрос - дали трябва да отделим в отделен раздел или глава гражданството, смятам, че мястото му е точно в главата "Права и задължения". Гражданството е предпоставка

да могат гражданите да ползват гарантираните и провъзгласените от Конституцията права и задължения. Според мен твърде изкуствено ще бъде да отделим в отделна глава проблема за българското гражданство, въпреки че не е маловажен, но той е предпоставка за ползуването в пълен обем на правата и свободите на гражданите.

НЕНО НЕНОВСКИ: Колеги, смятам, че главата за правата на гражданите трябва да бъде на второ място, дори е възможно и да бъде на първо място. На всяка цена ние трябва да имаме втора глава за личността, гражданина, в която да подчертаем ново отношение между отношенията гражданин - общество.

Аз съм за заглавие "Основни права", а не просто права и задължения, защото каталогът на правата на гражданина и човека изобщо е обширен, но има едни от тях, които са основни, фундаментални и именно тях ние извеждаме на предно място и ги квалифицираме като конституционни и основни едновременно. Затова смятам, че заглавието трябва да бъде "Основни права и задължения на гражданите", а в други закони е възможно да се формулират още права, които са в развитие.

Що се отнася до глава за икономическата система, аз имам по-друго разбиране. Въпрос на принцип е. Ние не бива, според мен, да формулираме такава глава, която неминуемо ще ни напомня за едно минало, в което държавата играеше основна роля в икономиката и поставяхме икономиката преди гражданите. Смятам, че е достатъчно тези икономически права и задължения да отидат по съответните глави - било то на гражданите, било на държавните органи.

СВЕТОСЛАВ ЛУЧНИКОВ: За да не спорим напразно, предлагам компромисно решение. А въпросът за гражданството да не го отделяме щом е извън тази структура. Да го развие в тази глава, но да се съгласим всички, че след тази глава, като глава трета, трябва да поставим въпроса за данъците, бюджета и заемите. Това са основните правоотношения между гражданите и държавата.

ЙОРДАН ГАНЕВ: Искам да възразя на професор Неновски за това, което той казва за общата структура. Струва ми се, че когато говорим за права преди това трябва да имаме една ясно установена организация. Да не избързваме с правата, защото се губи вътрешната логика.

ЮЛИЙ БАХНЕВ: Аз смятам, че основните права и задължения на гражданите са в основата на цялата философия за създаване на държавата. Следователно, това е най-важният раздел и трябва да бъде най-напред. Глава втора трябва да бъде "Основни права и задължения на гражданите".

НИКОЛАЙ ПАВЛОВ: Искам само да допълня аргументацията в следния аспект. Ние и без това сега сме свикнали да мислим, че държавата ни формира. Ние създаваме държавата, ние избираме формата на държавата, ние ще структурираме тази държава, ще ѝ дадем облик. Как? Като гарантираме, преди всичко, правата на личността. Личността, човекът трябва да излезе напред, а не онова, което ни беше внушавано дълги години.

Не скривам, че предпочитанията ми към немската и италианската конституция са повече от очевидни. Основният принципен въпрос е кой е приносът в обществото - личността, човекът или някой, който е структурирал нещо и го вкарва в тази система? Ако приемем тезата на господин Вълканов, ние не сме направили нищо в последните години.

ВЕЛКО ВЪЛКАНОВ: Те са в една взаимна зависимост. Когато в една предишна глава ние уредим принципите, на които се изгражда, ние уреждаме и правата на личността.

ГЕОРГИ БЛИЗНАШКИ: Дами и господа, има два подхода. Единият е да се приеме декларация за правата и свободите пред всичко останало. И една друга тенденция, която е обратната, да се изведат общите принципи и това, което е най-модерно през последните десетилетия, да се изведат общите ценности, които сплотяват обществото. В този смисъл нека се придържаме към една по-общо приета практика - да изведем някои неща в преамбюл, да очертаем с остър публицистичен език какво ново общество искаме да създадем. Първата глава да си бъде по общите положения на Конституцията и в първия текст, наред с характера на Конституцията, да изведем общите ценности, около които ще се обедини обществото. Глава втора да остане "Общи права и задължения на гражданите", за да бъде там чисто юридическа материя, която да се прилага пряко.

ПРЕДС. ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: Вашето становище е глава втора да бъде "Основни права и задължения" като работно заглавие, така ли? - Да.

ПРЕДС. ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: Обсъждаме чл.30, ал.2. След направените обсъждания се спираме на следния текст:

"Чл.30. (2) Чужденци, които пребивават в страната на законно основание не могат да бъдат изгонени или предавани на друга държава против тяхната воля, освен по случаите и реда, посочени от закона."

По чл.30, ал.3.

ПРЕДС. ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: За ал.3 се спираме на следния текст:

"Ал.3. Република България предоставя право на убежище на чужденци, които са преследвани заради своята политическа дейност или в защита на международно признати права и свободи."

Чл.31, ал.1.

Текстът остава без промени:

"Чл.31. (1) Всеки има право на живот. Посегателството върху човешкия живот се наказва като най-тежко престъпление."

Чл.31, ал.2.

Тази алинея се дава в два варианта:

Първи вариант - "Смъртното наказание не се допуска в мирно време".

Втори вариант - "Смъртното наказание се допуска по изключение и само при престъпления, свързани с умишлено лишаване от живот".

Има предложение от г-н Владислав Даскалов в Наказателния кодекс да се предвиди доживотен затвор, което да се добави към варианта на ал.2, който отменя смъртното наказание.

Чл.32, ал.1.

Всеки има право на лична свобода и неприкосновеност. Текстът се приема непроменен.

Чл.32, ал.2.

Никой не може да бъде задържан, подлаган на оглед, обиск или на друго посегателство на личната му неприкосновеност, освен по акт на орган на съдебната власт в случаите и по реда, установени в закона.

Това е текстът, който приемаме.

Чл.32, ал.3.

В изрично предвидени от закона неотложни случаи компетентните държавни органи могат да задържат личност, за която са длъжни незабавно да уведомят органа на съдебната власт. В срок от 24 часа от задържането му той се произнася по неговата законосъобразност.

Чл.32, ал.4.

От момента на задържането всеки има право на адвокатска защита и близките му да бъдат уведомени.

Чл.32, ал.5.

При всяко посегателство на неприкосновеността на личността от страна на държавни органи, последните са длъжни да уведомяват за основанията на своите действия, както и за правата на личността, предвидени от закона за тези случаи.

Това е текстът, който се приема от комисията.

Чл.32, ал.6.

Подлежи на наказание всяко физическо и морално насилие над лицата, чиято свобода е ограничена. Тези престъпления не се погасяват с давност.

Това е преработеният текст на чл.13, ал.4 и 5 на стр.28 от Италианската конституция, който комисията прие.

Чл.32, ал.7.

Никой не може да бъде подлаган на медицински, научни или други опити без негово доброволно съгласие.

Този текст се приема без изменение.

ПРЕДС. ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: Нека да се разбереме за по-нататъшната ни работа. Днес след обяд може би ще е необходимо да се съберат експертите от 15,15 ч., а заседание на Конституционната комисия ще насрочим за утре от 9,00 ч.

(Закрито в 12 ч. и 25 м.)

ЗАМЕСТИК-ПРЕДСЕДАТЕЛ:

(Любен Корнезов)